

EKONOMİ POLİTİK

Ulusal Ekonominin Güncel Görünümü

Erinç Yeldan, 27 Temmuz 2016

Ülkemiz Cumhuriyet döneminin en çalkantılı ve karanlık dönemlerinden birisini yaşıyor. Siyasi belirsizliklerin böylesine yoğunlaştığı bir dönemin ulusal ekonomimize etkileri nasıl olacaktır? Bu soruya yanıt aramak için ekonominin güncel konumuna ait verileri anımsamamız gereklidir. Bu haftaki yazımızı böylesi bir çabaya ayırmayı uygun gördüm.

- *Büyüme*: Milli gelirimiz, 2016'nın birinci çeyreğinde yüzde 4.8 büyümüş idi. Söz konusu büyümenin ardında yüzde 6.5'lik genişlemeyle birlikte *özel tüketim harcamalarının* yattığı ve Türkiye'nin tüketim talebine dayalı bir genişleme içinde olduğu vurgulanmaktaydı. Gerçekten de bu dönemde sabit sermaye yatırımları yüzde 0.4 ile daralmış, ihracat artışı ise yüzde 2.4 ile çok sınırlı kalmıştı. İthalata talebindeki artış ise, tüketim harcamalarına koşut olarak yüzde 7.5 büyümüş idi.

Büyüme hızındaki ivmelenmeye karşın, *fert başına* düşen milli gelir döviz kurlarındaki pahalılaşıma nedeniyle gerilemesini sürdürmüş ve 2008 düzeyinin altına inmiş durumdaydı (9,130 \$). Oysa 2003 sonrası dönemde fert başına milli gelirin *dolar bazında* üç misli artış göstermesi AKP ekonomi idaresinin başarı öykülerinin ana temasını oluşturmaktaydı. 2003'ten 2007'ye kadar olan dönemde, dünya ekonomisinin spekülative nitelikli ve 2008 kriziyle birlikte sürdürülemez olduğu belgelenen genişleme konjonktürüne denk gelen bu gelişmenin ardında dövizin ucuzluğuna dayalı sanal bir büyüme yatmaktaydı.

Bu dönemde AKP ekonomi idaresinin ana kurgusu ulusal faizlerin yüksek tutularak Türkiye'ye çekilen sıcak para sayesinde dövizin ucuzlatılmasıydı. Ucuz döviz, bir yandan tüketim ve yatırım talebini kamçılıyor, diğer yandan da ithalat fiyatlarını ucuzlatarak enflasyonun aşağıya çekilmesine yardım ediyordu. Türkiye böylelikle, *yurt dışından sermaye girişi olduğunda büyüyen, sermaye girişleri yavaşladığında durgunlaşan –hatta küçülen, bir ekonomiye dönüşmüştü.*

- *Cari açık ve dış kırılganlıklar*: Dövizin ucuzluğuna dayalı spekülative nitelikli büyümenin bedeli dış açıklar (cari işlemler açığı) ve yüksek borçlanma olarak gerçekleşti. Cari işlemler dengesi 2016'nın Ocak – Mayıs döneminde 13.7 milyar dolar açık verdi. Bunun 7.8 milyar doları net borç portföy yükümlülükleriyle, 2.6 milyar doları da kayıt dışı (ödemeler dengesi: net hata noksan) girişleriyle kapatıldı. 2015'te aynı dönemde cari açık 18.6 milyar dolar idi ve kayıt dışı sermaye girişleri finansmanının payı 9.7 milyar dolar biçimindeydi. Dolayısıyla, yakın dönemde cari işlemler açığının finansmanı sıcak para ile kayıt dışı sermaye girişleri arasında gidip gelmektedir.

Dış açığa dayalı, spekülative nitelikli büyümenin sonucu dış borçlanmadır. Türkiye'nin 2016'nın ilk çeyreği itibariyle toplam dış borcu 411.5 milyar dolardır. Dış borçlarımızı AKP'nin ilk iktidara geldiği 2003'ün son çeyreğinde 124 milyar dolar idi. Yani AKP ekonomi yönetimi iktidarı boyunca Türkiye'nin dış borçlarını 3.3 misli (net 287 milyar dolar,

kişi başı yaklaşık 3,500 dolar) arttırmıştır. Sözün özü, bugün her yeni doğan TC vatandaşı çocuk ortalama 5,137 dolar borçludur.

Bu borcun 108.1 milyar *kısa vadeli*dir. Bu rakam Merkez Bankası'nın *brüt döviz rezervleri* (98.1 milyar) ile karşılaştırıldığında, rezervlerin yüzde 110'una ulaştığı görülmektedir. "*Kısa vadeli dış borcun merkez bankası döviz rezervlerine oranı*" bütün derecelendirme ve finansal yatırım kurumlarınca bir ülkenin en önemli *kırılganlık göstergesi* olarak izlenmektedir. Söz konusu oranın yüzde 100'ün üzerinde seyrediyor olması, böylesi bir siyasi belirsizlik ve çalkantı döneminde Türkiye ekonomisi için çok ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

- *İşgücü piyasaları ve istihdam*: TÜİK tarafından sunulan en son verilere göre işsizlik oranı yüzde 9.3, tarım dışı sektörlerde ise yüzde 11 olarak gerçekleşti. İşsizlik oranının mevsimsel dalgalanmalarla birlikte yüzde 9.5 – 10.5 bandında seyretmeye devam eden görünümü, güncel olarak yaşadığımız göçmen ve ucuz işçi baskısı ile birleştiğinde, Türk iş gücü piyasalarında ileriye dönük olarak enformelleşme ve kayıt dışılığın artacağı yönünde endişelerimizi güçlendirmektedir.

Sonuç olarak büyümenin niteliğine tekrar dönersek, sabit sermaye yatırımları daralırken, ihracat artışlarının da son derece yavaş olduğu bir konjonktür içinde bulunan ulusal ekonominin bu siyasi çalkantı döneminde zor bir dönemece sürüklenmekte olduğu açıktır. Bütün bunlar yaşanırken Türkiye'nin uluslararası arenada yalnızlığa itilmesi bu dönemin güçlüklerini daha da şiddetlendirecektir. Nitekim, Alman **Tagesspiegel** dergisinde yayımlanan bir değerlendirme (*) Türkiye ile AB arasındaki *gümrük birliği* anlaşmasının "Türkiye lehine yeniden düzenlenmesinin" askıya alınabileceğini öne sürmekte; Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu ihracat pazarlarının daralabileceği uyarısını yapmaktadır.

Türkiye ekonomisi, bu karanlık günleri ne yazık ki kırılgan bir konumda göğüslemek zorundadır.

(*) <http://www.tagesspiegel.de/politik/tuerkei-im-ausnahmezustand-welchen-einfluss-hat-der-westen-auf-erdogan/13910872.html>